

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת מתן כהנא

פ/25/4083

הצעת חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון – ביטול ניכוי מקצבה),

התשפ"ד–2023

1. תיקון סעיף 23 בחוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גמלאות) [נוסח משולב], התשמ"ה–1985¹, בסעיף 23(א), פסקאות (2) עד (4) – יימחקו.
2. תיקון חוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל–1970² –

(1) בסעיף 34(ו) –

(א) בפסקה (1), אחרי "פטירתו לתגמולים לפי" יבוא "חוק משפחות חיילים או", אחרי "המגיעים לפי" יבוא "חוק משפחות חיילים או" ובמקום "כל עוד" יבוא "אם" ובמקום "תנוכה" יבוא "וכל עוד הם זכאים להם, תנוכה";

(ב) בפסקה (3), אחרי "לעניין" יבוא "חישוב הניכוי לבן זוג וליתומים הזכאים לתגמולים לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה לפי";

(2) במקום סעיף 63 יבוא :

"גמלה ותגמול 63ה. סעיף 34 ייקרא לגבי עובד שירותי הביטחון כאילו –

(1) בסעיף קטן (ג), בסופו בא :

"אולם מי שבחר בקצבה לפי סעיף 20(ד)(2) או שהוא זכאי לקצבה לפי סעיף 23 לחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) [נוסח משולב], התשמ"ה–1985 (להלן – חוק שירות הקבע בצה"ל), יהיה רשאי לקבל את

¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 142.
² ס"ח התש"ל, עמ' 65.

מלוא התגמולים בנוסף לקצבה לפי סעיפים
אלה ואין רואים קצבה זו כהכנסה לעניין
חוקי השיקום";

(2) במקום סעיף קטן (ו) בא :

"(ו) על אף האמור בסעיפים קטנים (ב)
ו-(ג), עובד שירותי הביטחון שנפטר בזמן
שירותו ושאריו זכאים מחמת פטירתו
לתגמולים לפי חוק משפחות חיילים או
חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה,
התש"ל-1970 (להלן – חוק התגמולים
לנפגעי פעולות איבה), וגם לקצבה לפי חוק
זה, יהיו שאריו זכאים למלוא התגמולים
וההטבות המגיעים לפי חוק משפחות
חיילים או חוק התגמולים לנפגעי פעולות
איבה וגם לקצבה לפי חוק זה, ואין רואים
קצבה זו כהכנסה לעניין חוקי השיקום.";

(3) בסעיף 78 –

(א) בסעיף קטן (ג), פסקאות (2) ו-(3) – יימחקו;

(ב) בסעיף קטן (ט) –

(1) בפסקה (1), במקום הסיפה החל במילים "בשיעור שהוא"
יבוא "בשיעורים שבסעיף קטן (ב), לפי העניין";

(2) פסקה (2) – תימחק.

ד ב ר י ה ס ב ר

חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (להלן – חוק גמלאות שירות הקבע), קובע הוראות
לעניין קצבאות פנסיוניות המשולמות לאנשי שירות הקבע בצבא הגנה לישראל, כשעיקר ההסדר נוגע
לחיילים בהסדר פנסיה תקציבית. בחוק האמור נקבעו גם הוראות לעניין קצבת שארים המגיעה לשארי
חייל בשירות קבע שנפטר.

סעיף 23(א) לחוק גמלאות שירות הקבע קובע, בין היתר, כי חייל שנפטר בזמן שירות קבע ושאריו
זכאים מחמת פטירתו לתגמולים לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-
1950 (להלן – חוק משפחות חיילים) או לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, התש"ל-1970 (להלן –
חוק נפגעי איבה), יהיו שאריו זכאים אמנם לקצבה מכוח חוק הגמלאות, אולם מקצבה זו תנוכה מחצית

הקצבה או מחצית התגמולים (סעיף 23(א)(2)) וכן כי במקרה שבו סך כל הקצבאות המגיעות לשארים בצירוף התגמולים יעלה על המשכורת הקובעת המשוקללת, ינוכה הסכום העודף מקצבתם (סעיף 23(א)(3)). הוראה דומה נקבעה בסעיף 34(ו) לחוק שירות המדינה (גמלאות), התש"ל-1970, לגבי שאריו של עובד בשירות המדינה שזכאים בשל פטירתו לתגמולים לפי חוק נפגעי איבה, ואילו מי שזכאים בשל הפטירה לתגמולים לפי חוק משפחות חיילים נדרשים לבחור בין קבלת הקצבה לקבלת התגמולים, כשם יבחרו בקצבה יהיו זכאים גם לרבע מסכום התגמולים. קביעות אלו נבעו ככל הנראה מרציונל שעל פיו קופת המדינה אינה יכולה ואינה צריכה לממן כפל תשלום לאדם אחד בעד אותו מקרה, וכי יש בכל מקרה להגביל את הסך המשתלם מקופת המדינה. אולם, מצב זה מקפח באופן מהותי את זכויותיהם של שאריו של חייל או עובד בשירות המדינה שנפטר בנסיבות המזכות בתגמולים.

הצעת החוק מבקשת למנוע קיפוח מהותי זה כך ששאריו של חייל בשירות קבע וכן של שוטר, סוהר או עובד שירותי הביטחון, שזכאים מחמת פטירתו לתגמולים לפי חוק משפחות חיילים או לפי חוק נפגעי איבה, יהיו זכאים הן למלוא התגמולים מכוח החוקים כאמור והן למלוא קצבת השארים מכוח חוק גמלאות שירות הקבע או חוק גמלאות שירות המדינה, ללא קיזוזים או ניכויים כלשהם. הוראה זו תחול גם לעניין שאריו של עובד אחר בשירות המדינה שזכאים מחמת פטירתו לתגמולים לפי חוק משפחות חיילים. כל זאת מהנימוקים שלהלן:

ראשית, הואיל ומדובר בתשלומים מכוח מערכות זכויות שונות ונפרדות, אין לראות בהם מהבחינה המהותית כפל תשלום:

מטרתו של חוק משפחות חיילים הינה לבטא את חובתה הערכית והמוסרית המיוחדת של מדינת ישראל, כלפי המשפחות ששילמו את המחיר היקר מכל, ואיבדו את יקיריהם בהגנה על המדינה. כך נאמר בהקשר זה בעת הצגת הצעת חוק משפחות חיילים בקריאה הראשונה: "החוק הזה מבטא את הרגשת החובה והאחריות של מדינתנו והעם היושב בציון למשפחות החללים בעד הקרבנות שהקריבו על מזבח החירות והעצמאות" (דברי הכנסת, הכנסת הראשונה, הישיבה המאה עשרים ושמונה, יום שני, ב' בניסן תש"י, 20 במרס 1950, בעמוד 1051).

גם בתי המשפט אימצו את הרציונל האמור וקבעו כי הגמלה המשולמת לבני משפחותיהם של מי שנפגעו או הקריבו את חייהם למען המדינה מבטאת גם את החובה המוסרית שהמדינה חבה כלפי אלה שהקריבו את עצמם או את שלמות גופם למענה (ראו למשל: בג"צ 5492/07 בוארון נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד סד(2) 166 וכן ת"א 1364-09-08 קוסוביץ נ' קיבוץ דליה, סעיף 11 (נבו, 1.5.2011)).

למעשה מדובר בשתי מערכות זכויות נפרדות:

האחת – מכוח חוק משפחות חיילים או חוק נפגעי איבה – אשר תכליתה היא פיצוי השארים בשל השכול והאובדן;

והאחרת – מכוח חוקי הגמלאות – אשר תכליתה היא פיצוי השארים בגין האובדן הכלכלי הנובע מהפטירה וכתחליף לפרנסתו של הנפטר שנגדעה.

לפיכך, היות שמדובר בשתי מערכות זכויות נפרדות, אשר תכליתן ומטרתן שונה, לא נכון ליצור ביניהן תלות באמצעות קיזוז האחת בשל תשלומה של השנייה.

שנית, החקיקה הקיימת יוצרת אבחנה בלתי מוצדקת בין שאריו של חייל קבע או של עובד בשירות

המדינה בהסדר פנסיה צוברת, ובין שאריו של חייל קבע או של עובד בשירות המדינה בהסדר פנסיה תקציבית. לפני כשני עשורים הופסק ההסדר של פנסיה תקציבית והחל הסדר של פנסיה צוברת. שאריו של מי שנכלל בהסדר הפנסיה הצוברת יהיו זכאים הן לתגמולים מכוח חוק משפחות חיילים והן לקצבת שארים מלאה, בהתאם לפוליסת הביטוח או קרן הפנסיה שלהם, וללא כל קיזוזים ביניהם; לעומתם, שאריו של חייל קבע או עובד שירות המדינה שנכלל בהסדר הפנסיה התקציבית יקבלו סכומים מופחתים, בשל קיזוז בין הקצבה המגיעה להם מאוצר המדינה ובין התגמולים לפי חוק משפחות חיילים. זאת ללא כל הצדקה ותוך פגיעה קשה בשאריהם של חיילי קבע או עובדי שירות המדינה בפנסיה תקציבית. שלישית, ובכל הנוגע לטענה כי אין לאפשר כפל תשלום מקופת המדינה ואין לאפשר תשלום העולה על סך מסוים מקופת המדינה, הרי בחוק הגמלאות ובחוקי השיקום יש נסיבות שבהם משולמות גמלאות כפל ובכך ממילא מופרך הטיעון כי לא ניתן לממן כפל תשלום מקופת המדינה או כי יש להגביל את הסך הכולל לתשלום.

הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברי הכנסת בועז ביסמוט וצביקה פוגל (פ/25/2195).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
ז' בכסלו התשפ"ד (20.11.2023)